

Sygn.akt III AUa 1102/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 maja 2014r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Barbara Orechwa-Zawadzka (spr.)

Sędziowie: SA Dorota Elżbieta Zarzecka

SA Alicja Sołowińska

Protokolant: Edyta Katarzyna Radziwińska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 8 maja 2014 r. w B.

sprawy z odwołania A. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o wcześniejszą emeryturę

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Suwałkach III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 21 czerwca 2013 r. sygn. akt III U 782/11

I. zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie;

II. zasądza od A. S. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

Sygn. akt III AUa 1102/13

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzjami z dnia 4 października 2011 roku oraz z dnia 28 listopada 2011 roku, wydanymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 roku, Nr 8, poz. 43 ze zm.), odmówił A. S. prawa do emerytury. Organ rentowy stwierdził, że nie legitymuje się on wymaganym, 15-letnim okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach, lecz jedynie okresem pracy w takich warunkach w wymiarze 7 lat oraz 8 miesięcy. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. do stażu pracy w szczególnych warunkach nie zaliczył wnioskodawcy okresów zatrudnienia od dnia 1 lipca 1985 roku do dnia 31 sierpnia 1991 roku w Przedsiębiorstwie (...) w B., od dnia 1 października 1991 roku do dnia 9 grudnia 1993 roku w (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w B. (przy czym w okresie od dnia 1 listopada 1992 roku do dnia 31 grudnia 1992 roku wnioskodawca korzystał z urlopu bezpłatnego) oraz od dnia 1 sierpnia 1974 roku do dnia 30 kwietnia 1977 roku w Przedsiębiorstwie (...) w B..

A. S. w odwołaniu od powyższej decyzji domagał się przyznania prawa do emerytury po uprzednim zaliczeniu jako pracy w szczególnych warunkach zakwestionowanych przez organ rentowy okresów zatrudnienia.

Sąd Okręgowy w Suwałkach III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych po rozpoznaniu powyższego odwołania, wyrokiem z dnia 21 czerwca 2013 roku zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał A. S. prawo do emerytury od dnia 3 lipca 2011 roku. Z ustaleń Sądu I instancji wynika, że wnioskodawca urodził się w dniu (...). Decyzjami organu rentowego z dnia 4 października 2011 roku oraz z dnia 28 listopada 2011 roku odmówiono mu prawa do emerytury, wskazując, iż nie wykazał on wymaganego 15-letniego stażu pracy w warunkach szczególnych. Bezsporny staż pracy wnioskodawcy w szczególnych warunkach uznany przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. wynosi 7 lat oraz 8 miesięcy (okres od dnia 15 listopada 1977 roku do dnia 30 czerwca 1985 roku w Przedsiębiorstwie (...) w B. na stanowisku majstra budowy). Okolicznością sporną było ustalenie, czy praca wnioskodawcy w okresie od dnia 1 lipca 1985 roku do dnia 31 sierpnia 1991 roku w Przedsiębiorstwie (...) w B., od dnia 1 października 1991 roku do dnia 9 grudnia 1993 roku w (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w B. oraz od dnia 1 sierpnia 1974 roku do dnia 30 kwietnia 1977 roku w Przedsiębiorstwie (...) w B. była pracą wykonywaną w warunkach szczególnych, a w konsekwencji czy legitymuje się on 15-letnim stażem pracy w warunkach szczególnych. W celu ustalenia powyższego Sąd I instancji dopuścił dowód z zeznań świadków K. D., S. O., H. J., J. O., A. M., F. M., L. B., A. C. oraz W. S., dowód z opinii biegłych sądowych zakresu (...), dowód z akt osobowych wnioskodawcy oraz wysłuchał informacyjnie wnioskodawcę.

Sąd Okręgowy wskazał, iż z dokumentów znajdujących się w aktach osobowych wnioskodawcy dotyczących zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) w B. wynika, iż w okresie od dnia 15 listopada 1977 roku do dnia 30 czerwca 1985 roku zajmował on stanowisko majstra budowy, zaś od dnia 1 lipca 1985 roku powierzono mu obowiązki kierownika budowy – kierownika robót w (...) o5 w S. ze względu na brak obsady na tym stanowisku. Wnioskodawca otrzymywał także dodatek za szkolenie uczniów. Zdaniem Sądu I instancji, sam fakt, że wnioskodawca otrzymał awans, co było podyktowane brakiem obsady na tym stanowisku oraz wiedzą i doświadczeniem zawodowym wnioskodawcy, nie oznacza że zakres wykonywanych przez niego obowiązków zmienił się w stosunku do tego, który wykonywał, będąc zatrudniony na stanowisku majstra. W ocenie Sądu I instancji, wbrew stanowisku biegłych sądowych z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy, także z zakresu obowiązków wnioskodawcy znajdującego się w aktach osobowych, nie wynika, aby zmiana stanowiska, na którym pracował, skutkowałą zmianą zakresu obowiązków. Świadczenie S. O., J. O., A. M. oraz F. M. – byli współpracownicy wnioskodawcy potwierdzili, iż wnioskodawca pracował jako majster na budowie, a następnie został kierownikiem. Zgodnie z twierdzeniami świadków w okresach zatrudnienia na obu tych stanowiskach wnioskodawca cały czas przebywał na budowach, kierował pracami i odpowiadał za całość wykonywanych prac. Nadto z ustaleń Sądu Okręgowego wynikało, że wnioskodawca posiadał uprawnienia spawalnicze. W spornym okresie były wykonywane prace przy instalacjach c.o., kanałach ciepłowniczych, głównie były to prace w terenie. Nadto z zeznań świadka W. S. wynikało, że wnioskodawca sporadycznie wypełniał karty pracy, zaś zaopatrzeniem w materiały zajmował się specjalny dział. Sąd Okręgowy zaliczył wnioskodawcy do stażu pracy w szczególnych warunkach sporny okres zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) w B. na stanowisku kierownika budowy (tj. okres od dnia 1 lipca 1985 roku do dnia 31 sierpnia 1991 roku) jako pracę, o której mowa w wykazie A, dziale XIV, poz. 24 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze - kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji i usług oraz dozór inżynieryjno-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie, co łącznie z okresem zatrudnienia w w/w zakładzie pracy uznanym przez organ rentowy (na stanowisku majstra budowy od dnia 15 listopada 1977 roku do dnia 30 czerwca 1985 roku) powoduje, że wnioskodawca legitymuje się stażem pracy w szczególnych warunkach w wymiarze 13 lat oraz 9 miesięcy.

W dalszej kolejności Sąd I instancji odniósł się do możliwości zaliczenia do stażu pracy w szczególnych warunkach okresu zatrudnienia A. S. od dnia 1 sierpnia 1974 roku do dnia 30 kwietnia 1977 roku w Przedsiębiorstwie (...) w B.. W spornym okresie wnioskodawca był zatrudniony na stanowisku majstra i starszego majstra robót wentylacyjnych. W ocenie Sądu Okręgowego, materiał dowodowy dotyczący powyższego okresu pracy w postaci zeznań świadka H. J.,

dokumentacji znajdującej się w aktach osobowych oraz wyjaśnień samego wnioskodawcy nie pozwala na zaliczenie spornego okresu zatrudnienia do stażu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach.

Końcowo Sąd I instancji rozważał możliwość uznania za pracę w szczególnych warunkach okresu zatrudnienia wnioskodawcy od dnia 1 października 1991 roku do dnia 9 grudnia 1993 roku (2 lat, 2 miesiące oraz 8 dni) w (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w B.. Sąd Okręgowy zaznaczył przy tym, iż od dnia 1 listopada 1992 roku do dnia 31 grudnia 1992 roku wnioskodawca korzystał z urlopu bezpłatnego, zatem okres, który ewentualnie mógłby zostać uwzględniony wynosi 2 lata oraz 8 dni. Sąd Okręgowy ustalił, iż w powyższym okresie wnioskodawca był zatrudniony na stanowisku kierownika robót sanitarnych. Z dalszych ustaleń Sądu I instancji wynika, że A. S. w dniu 24 czerwca 1971 roku ukończył Technikum (...) dla pracujących Wydział (...), zdobywając tytuł technika instalacji i urządzeń sanitarnych. Z decyzji z dnia 5 stycznia 1981 roku o stwierdzeniu przygotowania zawodowego wynika, że wnioskodawca posiadał przygotowanie zawodowe do wykonywania samodzielnej funkcji kierownika robót i budowy o specjalności instalacyjno-inżynierskiej w zakresie instalacji sanitarnych i sieci ciepłych. Sąd I instancji wskazał, iż w celu ustalenia charakteru pracy wnioskodawcy w spornym okresie zostali przesłuchani świadkowie A. C., W. S., L. B.. Wynikało z nich, że osoba zatrudniona na stanowisku kierownika wykonywała w rzeczywistości czynności majstra, w zakładzie pracy nie zatrudniano pracowników nadzoru na niższych stopniach niż kierownik robót sanitarnych. Taką osobę zatrudniano formalnie na stanowisku kierownika, aby móc przyznać jej wyższe wynagrodzenie. Z zeznań świadków wynikało, że przedsiębiorstwo zajmowało się głównie remontami na budowach przemysłowych, odpylaniu rurociągów, wycinaniu „kolan”. Byli w nim zatrudnieni spawacze, ślusarze, monterzy instalacji klimatyzacji, wentylacji. Nadto z zeznań przesłuchanych w sprawie osób nie wynikało, aby wnioskodawca wykonywał czynności o charakterze administracyjnym. Nie zajmował się placami, zaświadczeniami, czy dostarczaniem materiałów. Sąd I instancji dostrzegł, że ze znajdujących się w aktach osobowych wnioskodawcy zakresów czynności wynikały obowiązki typu administracyjno-biurowego. W ocenie Sądu Okręgowego, z dokumentów tych nie wynika jednak, jaka część czasu pracy poświęcana była na wykonywanie tych czynności, a jaka na poszczególne czynności robocze wykonywane na placach i terenach budów. Reasumując, wbrew stanowisku biegłych sądowych z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy Sąd Okręgowy, doszedł do wniosku, że sporny okres zatrudnienia wnioskodawcy od dnia 1 listopada 1992 roku do dnia 31 grudnia 1992 roku był okresem pracy w szczególnych warunkach, o której mowa w wykazie A, dziale XIV, poz. 24 załącznika do w/w rozporządzenia. Uwzględnienie powyższego okresu (2 lat oraz 8 dni) do stażu pracy w szczególnych warunkach spowodowało, iż wnioskodawca legitymuje się łącznym okresem pracy w takich warunkach w wymiarze 15 lat, 9 miesięcy oraz 8 dni, zatem spełnia wszystkie warunki wymagane do przyznania prawa do wcześniejszej emerytury określone w art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Nadto Sąd Okręgowy zaznaczył, że w wyroku mylnie określił datę, od której przyznał świadczenie. Prawidłową datą jest 1 listopada 2011 roku, tj. następny dzień po rozwiązaniu przez wnioskodawcę stosunku pracy. Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy jak w sentencji wyroku orzekł na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. zaskarżył powyższy wyrok w całości, zarzucając mu naruszenie:

- przepisów prawa materialnego, a w szczególności art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.) w zw. z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 roku, Nr 8, poz. 43 ze zm.) poprzez przyjęcie przez Sąd, że wnioskodawca spełnia warunki do przyznania prawa do emerytury od dnia 3 lipca 2011 roku, w sytuacji, gdy zdaniem organu rentowego nie legitymuje się 15-letnim okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach oraz na dzień 3 lipca 2011 roku wnioskodawca pozostawał w zatrudnieniu,

- przepisów postępowania, a w szczególności art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie przez Sąd ustaleń faktycznych, sprzecznych z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, polegających na ustaleniu, iż wnioskodawca w okresie zatrudnienia od dnia 1 lipca 1985 roku do dnia 31 sierpnia 1991 roku w Przedsiębiorstwie (...) w B. na stanowisku kierownika robót oraz od dnia 1 października 1991 roku do dnia 9 grudnia 1993 roku w (...) Spółce z

ograniczoną odpowiedzialnością w B. na stanowisku kierownika robót sanitarnych wykonywał pracę w szczególnych warunkach.

Wskazując na powyższe zarzuty, organ rentowy domagał się zmiany zaskarżonego wyroku i oddalenia odwołania.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna.

Zdaniem Sądu II instancji w niniejszej sprawie celowe było uzupełnienie postępowania dowodowego poprzez przesłuchanie A. S. w charakterze strony na okoliczność wykonywanej przez niego pracy w spornych okresach oraz biegłego sądowego z zakresu (...).

Tak zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, wbrew stanowisku zaprezentowanemu przez Sąd I instancji w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, w ocenie Sądu Apelacyjnego, nie pozwala na dokonanie ustalenia, że wnioskodawca, będąc zatrudniony w Przedsiębiorstwie (...) w B. od dnia 1 lipca 1985 roku do dnia 31 sierpnia 1991 roku na stanowisku kierownika robót oraz w (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w B. od dnia 1 października 1991 roku do dnia 9 grudnia 1993 roku, wykonywał pracę w szczególnych warunkach w myśl przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 roku, Nr 8, poz. 43 ze zm.). Tym samym zasadny jest zarzut apelacyjny naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. W konsekwencji zaś dokonania powyższego błędnego ustalenia Sąd I instancji stosując przepisy prawa materialnego, tj. przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.) oraz w/w rozporządzenia, błędnie stwierdził, że wnioskodawca spełnia wszystkie warunki do przyznania prawa do emerytury.

Zdaniem Sądu II instancji do wywiedzenia powyższych wniosków prowadzi analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego w postaci zeznań świadków przesłuchanych w toku postępowania przed Sądem I instancji, zeznań wnioskodawcy przesłuchanego w charakterze strony na etapie postępowania przed Sądem Apelacyjnym oraz dokumentacji znajdującej się w aktach osobowych wnioskodawcy.

W tym miejscu należało powołać się na stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 24 września 2009 roku w sprawie o sygn. akt II UK 31/09 (lex numer 559949), zgodnie z którym jeśli czynności ogólnie pojętej kontroli oraz dozoru inżynieryjno-technicznego wykonywane są stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na stanowisku pracy związanym z określoną w pkt 24 działu XIV wykazu A w/w rozporządzenia kontrolą lub dozorem inżynieryjno-technicznym, to okres wykonywania tej pracy jest okresem uzasadniającym prawo do świadczeń na zasadach przewidzianych w rozporządzeniu, niezależnie od tego, ile czasu pracownik poświęca na bezpośredni dozór pracowników, a ile na inne czynności ściśle związane ze sprawowanym dozorem i stanowiące jego integralną część, takie jak sporządzanie związanej z nim dokumentacji. W utrwalonym orzecznictwie zwraca się jednocześnie uwagę, że zachodzi potrzeba odróżnienia czynności administracyjno-biurowych ściśle związanych ze sprawowanym dozorem inżynieryjno-technicznym, od czynności, które nie pozostają w żadnym związku z tym dozorem i stanowią dodatkowe obowiązki. Czym innym jest bowiem wykonywanie czynności administracyjno-biurowych ściśle związanych ze sprawowaniem dozoru inżynieryjno-technicznego, a czym innym wykonywanie w ramach zakresu obowiązków również innych czynności, niemających związku z wykonywaniem bezpośredniego dozoru nad procesem produkcji. Wykonywanie takich czynności w ramach zakresu obowiązków na danym stanowisku pracy uniemożliwia sprawowanie dozoru stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, a w konsekwencji wyłącza zaliczenie takiego okresu zatrudnienia do pracy w szczególnych warunkach (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2011 roku w sprawie o sygn. akt II UK 48/11, lex numer 1108485, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 20 marca 2013 roku w sprawie o sygn. akt III AUa 1093/12, lex numer 1314781, wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku w wyroku z dnia 22 sierpnia 2012 roku w sprawie o sygn. akt III AUa 374/12 (lex numer 1217658)). Dlatego nie można uznać za pracę wykonywaną stale i w pełnym wymiarze czasu w szczególnych warunkach czynności wykonywanych przez ubezpieczonego, który – będąc zatrudniony na stanowisku kierownika robót – poza dozorem inżynieryjno-technicznym wykonywał także inne obowiązki niezwiązane ściśle z tym dozorem (np.

prowadzenie dokumentacji osobowej pracowników oraz dokumentacji robót), a bezpośredni nadzór nad robotnikami zatrudnionymi na budowie sprawowali brygadziści, w stosunku do których kierownik był bezpośrednim przełożonym (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 22 sierpnia 2012 roku w sprawie o sygn. akt III AUa 374/12, lex numer 1217658). Jak wyjaśnił natomiast Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 grudnia 2013 roku w sprawie o sygn. akt I UK 184/13 (lex numer 1448473) „dozór inżynieryjno-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie” – aby mógł być uznany za pracę w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych – musi odpowiadać łącznie następującym warunkom: 1) musi być dozorem inżynieryjno-technicznym, czyli dozorem specjalistycznym, a nie dozorem „jakimkolwiek” (nie może być „zwykłym” dozorem wykonywanym w ramach pracowniczego podporządkowania kierownictwu pracodawcy); 2) musi być sprawowany „na oddziałach i wydziałach”, czyli powinien być wykonywany bezpośrednio w określonym, skonkretyzowanym środowisku pracy, w którym istnieje narażenie na czynniki o znacznej szkodliwości dla zdrowia lub powodujące znaczny stopień uciążliwości pracy albo wymagające wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia; 3) powinien dotyczyć prac zgodnych z wykazami prac w szczególnych warunkach (zawartymi w załącznikach do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 roku) i wykonywanych bezpośrednio przez osoby, nad którymi sprawowany jest nadzór; 4) musi być wykonywany stale przez osobę nadzorującą, czyli nie może mieć charakteru okazjonalnego (peryferyjnego); 5) powinien być sprawowany w pełnym wymiarze czasu pracy, jaki obowiązuje osobę nadzorującą na zajmowanym przez nią stanowisku. Sąd Apelacyjny w składzie orzekającym w niniejszym postępowaniu powyższe poglądy w pełni podziela.

W ocenie Sądu II instancji, Sąd Okręgowy nieprawidłowo ocenił charakter pracy wnioskodawcy od dnia 1 lipca 1985 roku do dnia 31 sierpnia 1991 roku w Przedsiębiorstwie (...) w B., uznając, że okres ten podlega uwzględnieniu do stażu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach. W powyższym okresie A. S. był zatrudniony na stanowisku kierownika robót – zastępcy kierownika (...) 05 w S.. Dokonując oceny charakteru pracy wnioskodawcy w powyższym okresie zatrudnienia Sąd Okręgowy rozważał, czy praca ta może być uznana za pracę w szczególnych warunkach, o której mowa w dziale XIV, poz. 24 wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze - kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji i usług oraz dozór inżynieryjno-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie. Przede wszystkim stwierdzić należy, iż dozór sprawowany przez wnioskodawcę nad podległymi pracownikami nie nosił cechy bezpośredniości. Jak wynika z pisemnego zakresu obowiązków wnioskodawcy na stanowisku kierownika robót, znajdującego się w aktach osobowych, do jego zadań należał szereg czynności związanych z organizacją i funkcjonowaniem prowadzonych budów w zakresie prac sanitarnych, tj. m.in. prowadzenie robót instalacyjnych, montaż instalacji przemysłowych i technologicznych, magistral przemysłowych i miejskich, ciepłowniczych instalacji specjalistycznych i robot ziemnych, opracowywanie protokołów stanu robót, opracowywanie kosztorysów wykonawczych, prowadzenie ksiąg obmiarów i dzienników budowy, wystawianie dokumentów BZ, Rw i Zw, wystawianie i przesyłanie zleceń produkcyjnych z rysunkami roboczymi na komplety kotłowni i inne urządzenia. W powyższym katalogu obowiązków nie wyszczególniono bezpośredniego kierowania prowadzonymi robotami i organizowania stanowisk roboczych. Zadania te należały bowiem – jak wynika z pisemnego zakresu obowiązków, uprawnień i odpowiedzialności - do obowiązków osoby zatrudnionej w w/w zakładzie pracy na stanowisku majstra i starszego majstra budowy. Stąd też okres pracy wnioskodawcy na stanowisku majstra w Przedsiębiorstwie (...) w B. (od dnia 15 listopada 1977 roku do dnia 30 czerwca 1985 roku) został wnioskodawcy zaliczony do stażu pracy w szczególnych warunkach przez organ rentowy. W świetle powyższych dowodów z dokumentów – pisemnych zakresów obowiązków – zdaniem Sądu Apelacyjnego niewiarygodne są zarówno zeznania świadków, jak też wyjaśnienia wnioskodawcy, w których wskazywał on, iż zakres obowiązków wykonywany przez niego na stanowisku majstra budowy i następnie na stanowisku kierownika robót, nie różnił się i nadal polegał na pełnieniu bezpośredniego nadzoru nad stanowiskami roboczymi. Podkreślenia wymaga, iż - jak wynika z zeznań wnioskodawcy złożonych w toku postępowania przed Sądem II instancji (k. 227 v.-228) - w okresie jego pracy na stanowisku kierownika robót w Przedsiębiorstwie (...) w B. na budowach byli zatrudnieni majstrowie i brygadziści. O ile zgodzić się trzeba z wnioskodawcą, że pełniąc obowiązki kierownika robót był on przełożonym

zarówno majstrów, brygadzystów, jak też pracowników fizycznych, to stwierdzić należy, iż z racji zatrudnienia na budowach takich pracowników nadzoru technicznego jak majstrowie i brygadziści, nie sposób jest uznać, aby praca wykonywana przez kierownika robót polegała na wykonywaniu bezpośredniego dozoru nad pracownikami. Poza tym, że pełniony dozór nie nosił cechy bezpośredniości możliwości zaliczenia spornego okresu zatrudnienia do stażu pracy w szczególnych warunkach stoi na przeszkodzie okoliczność, iż do obowiązków A. S. należało m.in. nadzorowanie ogółu prac osób zatrudnionych na budowie na różnych stanowiskach, zarówno wymienionych, jak i niewymienionych w wykazie A, stanowiącym załącznik do w/w rozporządzenia. Nie świadczył on zatem wyłącznie dozoru nad pracownikami, których stanowiska zostały uwzględnione w wykazie, a więc nie sprawował dozoru stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Z zeznań świadków wynikało, że wnioskodawca nadzorował różnych pracowników, których stanowiska zostały wymienione w wykazie A, tj. spawaczy (w dziale XIV, poz.12), monterów konstrukcji metalowych na wysokości (w dziale V, poz. 5), malarzy konstrukcji na wysokości (w dziale V, poz. 6), jak również takich, którzy nie wykonywali prac w szczególnych warunkach w myśl przepisów w/w rozporządzenia. W ocenie Sądu Apelacyjnego, zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie pozwalał na dokonanie ustalenia, że wnioskodawca sprawował nadzór nad pracownikami wykonującymi prace, o których mowa w dziale V, poz. 1 wykazu A, stanowiącego załącznik do w/w rozporządzenia, tj. roboty wodnokanalizacyjne oraz budowa rurociągów w głębokich wykopach. Z zeznań wnioskodawcy wynikało, że prace związane z wykonywaniem sieci ciepłych, w szczególności montaż rur w kanałach, były wykonywane na głębokości 0,5 m do 1,5 m (k. 227 v.). Tymczasem, jak wyjaśnił biegły sądowy z zakresu (...), jako głębokie wykopy uznaje się wykopy przekraczające głębokość 3 metrów. Dopiero po wyjaśnieniu powyższej kwestii przez biegłego wnioskodawca zeznał, iż prace były prowadzone na głębokości do 3,8 metra, a czasem na mniejszej. W ocenie Sądu Apelacyjnego, zeznania w powyższym zakresie nie były wiarygodne. Należy je uznać za próbę dostosowania stanu faktycznego do wymogów przepisów w/w rozporządzenia. Nie sposób również uznać, aby wnioskodawca nadzorował pracowników wykonujących prace określone w dziale V, poz. 4 wykazu A, stanowiącego załącznik do w/w rozporządzenia, tj. prace zbrojarskie i betoniarskie, gdyż jak słusznie podkreślił biegły – wnioskodawca nie nadzorował prac budowlanych, zaś jedynie prace sanitarne, zgodnie z posiadanymi uprawnieniami budowlanymi do prowadzenia prac sanitarnych. Materiał dowodowy nie dostarcza również podstaw do dokonania ustalenia, aby A. S. nadzorował pracowników wykonujących budowy oraz remonty chłodni kominowych i kominów przemysłowych oraz prace maszynistów ciężkich maszyn budowlanych lub drogowych (tj. wykonujących prace, o których mowa w dziale V, poz. 2 i 3 wykazu A, stanowiącego załącznik do w/w rozporządzenia). Dopiero zeznając przed Sądem II instancji wnioskodawca wskazał na wykonywania nadzoru nad w/w pracownikami. Okoliczność pełnienia dozoru nad tymi pracami nie wynika z żadnego innego dowodu zgromadzonego w sprawie. Podkreślenia wymaga również, iż Sąd I instancji błędnie ustalił, że wnioskodawca posiada uprawnienia spawacza, w sytuacji, gdy z zaświadczenia z dnia 14 maja 1979 roku o ukończeniu kursu dla personelu technicznego z zakresu spawalnictwa wynikało, że był on uprawniony do nadzorowania i kierowania brygadą pracowników w której pracowali spawacze. Co więcej, w aktach osobowych wnioskodawcy znajduje się zakres czynności, obowiązków i odpowiedzialności kierownika praktyk w (...) 05 w S.. Wynika z niego, że do obowiązków wnioskodawcy z tytułu pełnienia w/w funkcji należy m.in. zapewnienie przebiegu praktycznej nauki zawodu, wyznaczanie instruktorów praktycznej nauki zawodu, nadzorowanie pracy instruktorów, zaznajamianie uczniów przed rozpoczęciem praktycznej nauki zawodu z porządkiem i trybem pracy w przedsiębiorstwie, z przepisami bhp i p.poz., sporządzanie miesięcznych harmonogramów robót brygadam szkolnym oraz przedkładanie dokumentacji z wartości robocizny uczniów w terminach składania dokumentacji płacowej określonych dla (...) 05 w S.. Zdaniem Sądu II instancji, wykonywanie w/w zadań, za które wnioskodawcy wypłacany był dodatek do wynagrodzenia, powodowało zmniejszenie czasu pracy poświęcanego na wykonywanie obowiązków kierownika robót. Wnioskodawca przyznał, iż w latach 1985-1991 miał powierzone sprawowanie nadzoru nad praktykami uczniów i musiał zabezpieczyć dla nich prace (k. 35 v.). Reasumując, w ocenie Sądu Apelacyjnego, brak bezpośredniego nadzoru nad stanowiskami roboczymi oraz niespełnienie wymogu wykonywania dozoru nad pracownikami wykonującymi prace w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy (§ 2 ust. 1 w/w rozporządzenia) uniemożliwia zaliczenie spornego okresu zatrudnienia wnioskodawcy od dnia 1 lipca 1985 roku do dnia 31 sierpnia 1991 roku na stanowisku kierownika robót w Przedsiębiorstwie (...) w B..

Bezsporny okres pracy wnioskodawcy w szczególnych warunkach uznany przez organ rentowy wynosił 7 lat i 8 miesięcy. Odmowa zaliczenia do tego stażu okresu pracy od dnia 1 lipca 1985 roku do dnia 31 sierpnia 1991 roku w Przedsiębiorstwie (...) w B. powoduje, iż A. S. nie legitymuje się co najmniej 15-letnim okresem pracy w szczególnych warunkach, niezależnie od uwzględnienia do tego stażu kolejnego spornego okresu zatrudnienia od dnia 1 października 1991 roku do dnia 9 grudnia 1993 roku (pomniejszonego o 2-miesięczny okres urlopu bezpłatnego, tj. 2 lata oraz 8 dni) w (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w B., jak również niekwestionowanego w apelacji okresu zatrudnienia od dnia 1 sierpnia 1974 roku do dnia 30 kwietnia 1977 roku w Przedsiębiorstwie (...) w B. (2 lata oraz 8 miesięcy).

Jedynie na marginesie należy wskazać, iż Sąd Apelacyjny nie podziela dokonanego przez Sąd Okręgowy ustalenia, iż wnioskodawca w okresie od dnia 1 października 1991 roku do dnia 9 grudnia 1993 roku, będąc zatrudniony w (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w B. na stanowisku kierownika sanitarnego wykonywał pracę w szczególnych warunkach, o której mowa w dziale XIV, poz. 24 wykazu A, stanowiącego załącznik do w/w rozporządzenia. W ocenie Sądu II instancji, zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie potwierdza wykonywania stale i w pełnym wymiarze czasu pracy dozoru nad pracownikami wykonującymi prace w szczególnych warunkach.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny orzekł jak w pkt I sentencji wyroku na podstawie art. 386 § 1 k.p.c.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c., art. 99 k.p.c. oraz § 11 ust. 1 i § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.) – pkt II sentencji wyroku.

A.K.